

تحلیل مطالعات اجتماعی شبکه آبیاری و زهکشی بند فیض‌آباد در استان فارس

پوریا عطائی*

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز و کارشناس اجتماعی و مشارکت‌های مردمی
شرکت مهندسی مشاور پورآب فارس

نسیم ایزدی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

تاریخ پذیرش: ۹۳/۶/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۲/۹/۲۶

چکیده

در اکثر پروژه‌های اجراشده در کشور، مطالعات اجتماعی به فراموشی سپرده می‌شود و پروژه‌ها تنها از دیدگاه فنی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. به موازات مطالعات فنی در هر پروژه مطالعات اجتماعی نیز باید انجام شود چه بسا اجرای طرح‌هایی که به لحاظ فنی تأیید شده است به لحاظ اجتماعی مردود باشد. لذا، این پژوهش باهدف تحلیل مطالعات اجتماعی شبکه آبیاری و زهکشی بند فیض‌آباد در استان فارس انجام شد. به این منظور با مسئولین و بهره‌برداران این پروژه مصاحبه عمیق انجام گردید. اطلاعات به دست آمده در قالب روش SWOT مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که عوامل درونی (نقاط قوت و ضعف) نسبت به عوامل بیرونی (تهدیدها و فرصت‌ها) از امتیاز وزنی بیش‌تری برخوردار بودند. به طوری که نقاط قوت با امتیاز وزنی ۳/۹۹۲ بیش‌ترین و فرصت‌ها با امتیاز وزنی ۳/۶۰۷ کم‌ترین امتیاز وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، امتیاز وزنی نقاط قوت بیشتر از نقاط ضعف بوده است که نشان‌دهنده تأثیر مثبت مطالعات اجتماعی بر پروژه است. لذا، استراتژی‌هایی نظیر آماده‌سازی برای تشکیل شکل آب‌بران، توانمندسازی هسته‌های شکل آب‌بران و عینی‌سازی مزایای کانال‌های مدرن تدوین گردید.

واژه‌های کلیدی: مطالعات اجتماعی، شبکه‌های آبیاری و زهکشی، بند فیض‌آباد، SWOT.

مقدمه

گرایش سرمایه‌گذاری‌های ملی به سوی عرصه‌های اقتصادی - اجتماعی با برگشت مطمئن و سریع و به‌طورکلی در اولویت قرار گرفتن مزیت‌های اقتصادی - اجتماعی در سرمایه‌گذاری‌ها، سازمان‌های تأمین‌کننده منابع مالی و تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان طرح‌های توسعه منابع آب به‌ویژه طرح‌های آبیاری و زهکشی را بر آن داشته که در برنامه‌ریزی‌های توسعه شبکه‌های آبیاری و زهکشی، بیش‌ازپیش دیدگاه‌های اجتماعی را موردتوجه قرار دهند و دلیل آن این است که مراحل اجرایی شبکه‌های آبیاری و زهکشی از مسائل اجتماعی ذی‌نفعان جدا نیستند. زیرا، عوامل اساسی نظیر محل و نحوه اجرا، منابع مالی و تأثیرات ناشی از اجرای طرح‌ها در ارتباط مستقیم با مسائل اجتماعی‌اند. در نشریه فهرست خدمات مرحله شناسایی طرح‌های آبیاری و زهکشی (نشریه ۹۶) سه مرحله یا فاز مطالعاتی و اجرایی تحت عنوان مطالعات شناسایی، توجیهی، طراحی تفصیلی و اجرا تعریف گردیده است. بر اساس استانداردهای موجود در نشریه یاد شده، انجام مطالعات اجتماعی در مرحله شناسایی پیش‌بینی شده است. قاعدتاً می‌بایست طراحی تفصیلی، مبتنی بر نتایج مطالعات اجتماعی پیشین و یا همزمان با مطالعات تکمیلی اجتماعی عملیاتی گردد که عموماً این موضوع در این مرحله نادیده گرفته می‌شود. در هر پروژه عمرانی مطالعات اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل در طراحی می‌باشد متأسفانه در بیشتر پروژه‌های اجراشده در کشور در مراحل طراحی، مطالعات اجتماعی به فراموشی سپرده‌شده و پروژه‌ها تنها از دیدگاه فنی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. به‌موازات مطالعات فنی در هر پروژه مطالعات

اجتماعی نیز باید انجام شود چه‌بسا اجرای طرح‌هایی که به لحاظ فنی تأییدشده است به لحاظ اجتماعی مردود باشد.

فضای اقتصادی رقابتی موجود، متصدیان توسعه و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی را با این الزام و چالش مواجه نموده است که با استفاده از تجارب حاصل از نقاط ضعف و قوت مطالعه، طراحی، ساخت و بهره‌برداری این‌گونه تأسیسات، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌ها به نحوی انجام شود که تحقق خواسته‌هایی نظیر جلب مشارکت بهره‌برداران در مدیریت، بهینه‌سازی هزینه‌های بهره‌برداری، نگهداری و مدیریت شبکه‌های آبیاری و زهکشی و تداوم عمر مفید این تأسیسات با لحاظ نمودن پایداری اکوسیستم به‌نوعی تضمین گردد. سازمان‌ها اعم از دولتی و خصوصی، پیوسته در حال تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی هستند. از این‌رو لازم است جهت هرگونه تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی راهبردی در یک سازمان نسبت به شناخت وضع موجود از طریق بررسی عوامل محیط درونی و بیرونی اقدام شود. این وظیفه بر عهده تحلیلگران محیطی است که جهت شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات به‌دقت اثر متغیرهای محیطی بر تمام بخش‌ها و ارکان سازمان اعم از نهاده‌ها و ستاده‌ها را بررسی کنند. به‌عبارت دیگر از طریق تحلیل محیطی است که فرصت‌ها و تهدیدات محیط مشخص شده و بر آن اساس و با توجه به شناسایی که قبل از آن از نقاط قوت و ضعف درونی سازمان باید به دست آمده باشد هدف‌ها را تعیین کرده و رویه‌ها و سیاست‌های سازمانی را مشخص می‌کند. این امر به مدیریت یاری می‌رساند در مقابله با فرصت‌ها و تهدیدات محیط بیرونی رویه‌ای هماهنگ و یکپارچه اتخاذ کند و به اهداف خود به نحو شایسته‌ای دست

غنیان و همکاران (۱۳۹۲) بیان داشتند که در مسیر جلب مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی، مسائل متعددی همچون مشکلات مرتبط با مالکیت زمین، تعیین حقایق، فرهنگ حاکم بر جامعه روستایی، عدم اعتماد کشاورزان به طرح‌های ارائه‌شده توسط دستگاه‌های اجرایی، هزینه مالی مشارکت و قوانین و مقررات دست و پاگیر اداری وجود دارد. با دخیل شدن ذی‌نفعان در کلیه مراحل طراحی و اجرای طرح‌های آبیاری، بسیاری از چالش‌ها و مقاومت‌های اجتماعی کاهش‌یافته و ذی‌نفعان از نزدیک در جریان اهداف و مزایای اجرای طرح‌ها قرار می‌گیرند. با استفاده از مشارکت همه‌جانبه ذی‌نفعان است که عملاً مطالعات اجتماعی - اقتصادی گام‌به‌گام به اهداف خود نزدیک‌تر شده مزایای این مشارکت در دوران بهره‌برداری نیز ملموس‌تر خواهد بود (ابوعلی و همکاران، ۱۳۸۶). نتایج مطالعه‌ای که به بررسی اثرات اقتصادی - اجتماعی تعاونی‌های آب‌بران در اراضی پایاب سد بارزو شیروان در خراسان شمالی پرداخته بود نشان داد اجرای طرح در مرحله نخست نتوانسته به اهداف کامل خود دست یابد. زیرا در مشارکت کشاورزان در مرحله اول بیشتر، مشارکت مالی (نقدی) بهره‌برداران موردتوجه قرار گرفته و به مسائل اجتماعی و فرهنگی توجه خاصی نشده است. اما تشکیل تعاونی‌ها منجر به ایجاد همسویی و یکپارچگی اعضا تعاونی با همدیگر و داشتن ارتباط تنگاتنگ و همسو با سازمان آب منطقه‌ای گردیده و سبب شده که بهره‌برداران در شرایط خشکسالی با کاهش سطح زیر کشت و کشت محصولات با نیاز آبی پایین با کمترین خسارت ممکن این دوره را سپری نمایند (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۸).

یابد. از این‌رو در این پژوهش به تحلیل مطالعات اجتماعی شبکه آبیاری و زهکشی بند فیض‌آباد در استان فارس با استفاده از روش SWOT پرداخته شده است.

تجربه ایران نشان می‌دهد که در راستای احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی و تقویت همیاری و تشکیل سازمان‌های ویژه کشاورزان به منظور مشارکت آنان و قبول یارانه‌های مؤثر برای تشویق سرمایه‌گذاری در نوسازی، تعمیر و نگهداری تأسیسات آبیاری مشکلات عمده‌ای وجود دارد. شناخت و ریشه‌یابی این مشکلات به تحقیقات اجتماعی و جامعه‌شناختی گسترده‌ای نیاز دارد. بدیهی است بدون انجام این تحقیقات امکان تدوین یک استراتژی بلندمدت برای جلب مشارکت بهره‌برداران وجود نخواهد داشت (Tanaka & Sato, 2005).

با بررسی وضع موجود و سوابق امر مشخص می‌شود مرحله بهره‌برداری و نگهداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی نسبت به مراحل مطالعه، طراحی و اجرا از ضعف و ناکارآمدی بیشتری برخوردار است. از دلایل عمده این مسئله، می‌توان به عدم توجه کافی به مسائل اجتماعی در مراحل مطالعات اشاره نمود (سیاهی و ناشر، ۱۳۸۱). صالحی (۱۳۹۱) چالش‌های اجتماعی و مشارکتی را از مهم‌ترین چالش‌های مراحل اجرا و بهره‌برداری در طرح‌های آبیاری و زهکشی دانسته که اغلب ناشی از عدم تناسب مطالعات اجتماعی با اهداف مورد انتظار است. بی‌توجهی به ابعاد اجتماعی و مشارکت جوامع محلی پیامدهای منفی نظیر طولانی شدن زمان ساخت شبکه‌ها، خسارت‌های ناشی از تملک مسیر، فرسودگی و تخریب زود هنگام شبکه‌های آبیاری و مشکلات بهره‌برداری و نگهداری از آن‌ها را خواهد داشت (محبی، ۱۳۸۸).

قصد واگذاری شبکه‌ها به کشاورزان بدون در نظر گرفتن مسائل اجتماعی را به عهده‌دارند تا هزینه‌های خود را کاهش دهند. درحالی‌که به اهداف دیگری نظیر ظرفیت‌سازی انسانی و آموزش و ترویج دانش مدیریت به کشاورزان جهت بهره‌وری آب در مزرعه توجه زیادی نشده است. در نتیجه این امر باعث شکست بیشتر برنامه‌های واگذاری مدیریت آبیاری به بهره‌برداران شده است. نتایج پژوهش غنیا و همکاران (۱۳۹۲) نشان داده است که از دیدگاه آبران مشارکت آنان در ارزشیابی، بررسی و انجام مطالعات اجتماعی برای محیط پیرامون و وضوح شرح وظایف آنها مهم‌ترین اولویت را در برنامه مدیریت آبیاری دارد. در بسیاری موارد کشاورزان شبکه‌های آبیاری و زهکشی را متعلق به خود ندانسته و نه تنها نسبت به نگهداری و مراقبت از آن احساس مسئولیت نمی‌کنند، بلکه در مواردی موجب تخریب و صدمه به شبکه‌های ساخته‌شده نیز می‌گردند.

همچنین کشاورزان نسبت به میزان هزینه‌های لازم و اصول بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌ها واقف نیستند. لذا برای پرداخت آب‌بها نیز که صرف فقط بخشی از هزینه‌های بهره‌برداری و نگهداری می‌شود نظر مثبتی ندارند و این هزینه‌ها را تحمیل شده به خود می‌پندارند که تمام این موارد به ریشه‌یابی مطالعات اجتماعی برمی‌گردد (عربی و همکاران، ۱۳۸۸).

بررسی عملکرد شبکه‌های آبیاری نشان داده است که نگهداری ضعیف شبکه‌های آبیاری فقط یک مشکل مالی نیست بلکه این مشکل ریشه در مطالعات اجتماعی دارد. چنانچه مصرف‌کنندگان شبکه آبیاری را فقط متعلق به دولت ندانسته و خود را در آن سهیم بدانند در نگهداری سیستم نیز خود را مسئول می‌دانند. در این حالت برای انجام

در پژوهش خود نشان دادند که احداث کانال‌های آبیاری و زهکشی نوین و تشکیل تشکلهای آبران بدون انجام مطالعات اجتماعی اثرات منفی به همراه خواهد داشت. یکی از چالش‌های اساسی مطالعات اجتماعی شبکه‌های آبیاری و زهکشی، نبود شرح خدمات تیپ و الگو برای این مطالعات در کشور است که این عامل باعث شده است در هر شرکت آب منطقه‌ای، نسبت به تهیه شرح خدمات موردی اقدام و بر اساس آن، مطالعات انجام می‌شود.

از طرفی، دیدگاه‌ها و شرایط حاکم بر کارفرما می‌تواند عامل تعیین‌کننده‌ای در جهت موفقیت مطالعات اجتماعی باشد (صالحی، ۱۳۹۱).

مقدمی و همکاران (۱۳۸۸) عواملی همچون عدم آگاهی کشاورزان از طرح‌ها و عدم احساس مسئولیت نسبت به سازه‌ها و تأسیسات شبکه آبیاری و زهکشی، تجاوز به حریم شبکه‌ها، کوچک شدن اراضی و عدم توفیق در یکپارچگی اراضی را از مهم‌ترین موانع اجتماعی و فرهنگی شبکه‌های آبیاری و زهکشی در ایران دانسته‌اند.

فانی و همکاران (۱۳۸۸) بیان داشتند که نوع نگرش و دیدگاه عوامل پیمانکار به آبران، آستانه تحمل و میزان منفعت‌طلبی پیمانکار در طرح‌های شبکه‌های آبیاری و زهکشی می‌تواند بر تثبیت و اجرایی شدن نتایج مطالعات اجتماعی و مشارکتی تأثیر ویژه‌ای داشته باشد.

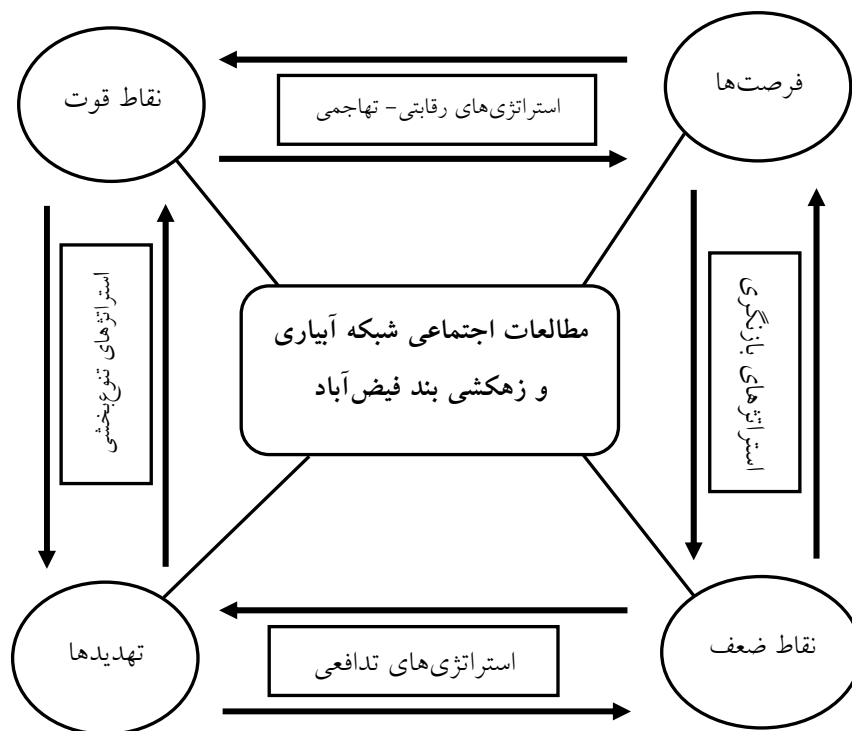
کهریزی و سندگل (۱۳۸۱) یکی از عوامل تشدیدکننده بن‌بست‌ها در فرآیند انجام مطالعات اجتماعی طرح‌های آبیاری و زهکشی را فقدان، ضعف یا وجود تناقض‌ها در موارد قانونی مربوط به مسائل اجتماعی دانسته‌اند.

Vermillion & Sagardoy (1999) در بررسی ۲۹ مطالعه به این نتیجه رسیدند که دولت‌ها، بیشتر

به‌مرور پیشینه نگاشته‌ها مشخص شد که اجرای شبکه‌های آبیاری و زهکشی نیاز به مطالعات فراوانی دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها مطالعات اجتماعی است. عدم توجه به ابعاد اجتماعی پیامدهای منفی به دنبال خواهد داشت که طبق نتایج تحقیقات مختلف پیامدهایی نظیر: طولانی شدن زمان ساخت کانال‌ها، تخریب زودهنگام شبکه، ایجاد بی‌اعتمادی بهره‌برداران، افزایش هزینه‌ها و کاهش مشارکت بهره‌برداران را در پی خواهد داشت. اما با انجام مطالعات اجتماعی جامع در منطقه و دخیل کردن بهره‌برداران در پروژه بسیاری از چالش‌ها و مقاومت‌های اجتماعی کاهش یافته و با ایجاد تشکلهای آب‌بران ارتباط همسویی با سازمان‌های ذی‌ربط به وجود خواهد آمد.

تعمیرات به‌موقع، نظارت بر کیفیت کار و محافظت از سازه‌ها در برابر تخریب، انگیزه نیرومندی به وجود می‌آید (حیدریان، ۱۳۸۶).

بر اساس بررسی‌های انجام‌شده در چارچوب مطالعات اجتماعی شبکه‌های آبیاری و زهکشی توسط عربی و همکاران (۱۳۸۸)، توجه به اولویت‌ها و مسائل هر دشت از مواردی است که بایستی اکیداً در تنظیم اقدامات اجتماعی موردتوجه قرار گیرد. تحقیق ایشان گویای این واقعیت است که اگرچه موضوع تملک اراضی واقع در مسیر و قیمت‌گذاری آن‌ها و مسئله مشارکت مالی در طرح، مسائل عمومی در سطح تمامی دشت‌ها است اما همه این مسائل اهمیت مطالعات اجتماعی را در شبکه‌های آبیاری و زهکشی نشان می‌دهد. با توجه

شکل ۱- چارچوب مفهومی تحقیق

در کنار آن وجود شرح خدمات جامع و مناسب باعث تسریع روند اجرای پروژه خواهد شد. از عوامل دیگری که می‌تواند در روند مطالعات اجتماعی پروژه‌های آبیاری و زهکشی تأثیرگذار باشد می‌توان به مواردی از قبیل آگاهی بهره‌برداران از طرح، نوع نگرش کارفرما، پیمانکار و مشاور به پروژه، توجه به مسائل آموزشی و احساس مسئولیت بهره‌برداران نسبت به پروژه اشاره کرد. با توجه به مسائل ذکر شده، چارچوب مفهومی پژوهش به صورت زیر ارائه گردید.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی است. چون نتایج آن برای برنامه‌ریزان و مسئولان شرکت آب منطقه‌ای استان و حتی کشور قابل استفاده می‌باشد. به این صورت که سبب آگاهی مسئولین امر از مسائل و مشکلات طرح‌های آبرسانی می‌شود؛ و از این طریق خواهند توانست نقاط ضعف و قوت طرح‌های خود را شناسایی کرده و به بهبود آن همت گذارند. همچنین، این تحقیق از لحاظ گردآوری داده‌ها، میزان نظارت و درجه کنترل متغیرها از نوع تحقیق توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات به دست آمده در قالب روش SWOT مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با توجه به اینکه در این پروژه سه گروه از افراد مشارکت داشتند (بهره‌برداران، مشاور و کارفرما) و به نوعی این سه گروه سه ضلع یک مثلث را تشکیل می‌دادند، لذا نقطه نظرات و دیدگاه‌های این سه گروه (۳۰ نفر) مورد بررسی قرار گرفت. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه باز بود. سؤال‌های پرسشنامه به صورت سؤالات باز و در قالب نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های مطالعات اجتماعی

مرحله اول پروژه تدوین گردید. پرسشنامه به این صورت بود که ابتدا شرح مختصری در مورد تعاریف نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها ارائه شد. سپس، نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها از دیدگاه افراد مورد پرسش قرار گرفت و در پرسشنامه درج گردید. در جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه، از روش گلوله برفی استفاده شد. دلیل استفاده از این رهیافت جستجوی افرادی بود که از نظر اطلاعات مورد نظر قوی و یا موردهای کلیدی پروژه بودند. دلیل انتخاب ۳۰ نفر از افراد برای مصاحبه این بود که برای دستیابی به مرحله اشباع نظری داده‌ها با کلیه افرادی که از نظر اطلاعات قوی و یا موردهای کلیدی پروژه بودند، به صورت هدفمند، مصاحبه عمیقی انجام شد. به این منظور با متصدیان این پروژه از قبیل دفتر مشارکت‌های مردمی، نماینده مجری طرح، شرکت بهره‌برداری، دستگاه نظارت مستقر در منطقه، کارشناسان شرکت مشاور و بهره‌برداران مصاحبه عمیقی انجام گردید. بر اساس مصاحبه‌های صورت گرفته، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود شناسایی و اطلاعات جمع‌آوری شده، دسته‌بندی و در نهایت امتیازدهی گردیدند. سپس، وزن دهی معیارها بر اساس نظر ۳۰ نفر مورد نظر از متصدیان پروژه که به صورت هدفمند انتخاب شده بودند، انجام گردید و در نهایت به تدوین استراتژی‌هایی در راستای بهبود وضع موجود اقدام گردید.

بند فیض‌آباد در ۵۰ کیلومتری شرق شیراز، ۳۵ کیلومتری جنوب شرقی مرودشت و ۲۳ کیلومتری شرق بند امیر در ضلع جنوبی روستای فیض‌آباد از توابع بخش زرقان شهرستان شیراز و بر روی رودخانه کر واقع گردیده است. این بند از لحاظ

بهره‌وری سازمان خود استفاده کرد (Chang & Huang, 2006). SWOT سرواژه قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها است. با استفاده از این تحلیل این امکان حاصل می‌شود که اولاً، به تجزیه تحلیل محیط‌های داخلی و خارجی پرداخته و ثانیاً تصمیمات استراتژیکی اتخاذ نمود که قوت‌های سازمان را با فرصت‌های محیطی متوازن سازد (Ip & Koo, 2004). در سطح کشورها از این تحلیل جهت تحلیل پروژه‌های وسیع منطقه‌ای مانند سیستم‌های حمل‌ونقل و ترابری در هند و تحلیل پروژه‌های مناسب کارآفرین در ژاپن استفاده شده است. به طور خلاصه از این روش تحلیل می‌توان برای ارزیابی سطح رقابتی کشور، ریسک اقتصادی فعالیت‌های مختلف و شناسایی فرصت‌ها و مزایای رقابتی یک کشور استفاده کرد (Lee & Ko, 2000). این تحلیل دارای دو مؤلفه اصلی شاخص‌های درونی و بیرونی است. شاخص‌های درونی توسط نقاط قوت و ضعف و شاخص‌های بیرونی توسط فرصت‌ها و تهدیدها توصیف می‌شوند.

منظور از نقاط قوت، شایستگی متمایز است که به‌وسیله آن سیستم می‌تواند در زمینه‌هایی مانند نوع منابع مالی، تصویر مثبت ذهنی میان بهره‌برداران، روابط مثبت با تأمین‌کنندگان و مواردی از این دست نسبت به رقیب برتر باشد. نقاط ضعف، نوع محدودیت یا کمبود در منابع، مهارت‌ها و امکانات و توانایی‌هایی است که به‌طور محسوس مانع عملکرد اثربخش سیستم بشود (حکمت‌نیا و موسوی، ۱۳۸۵). فرصت‌ها، هر موقعیت یا ویژگی خارجی است که در جهت تقاضای موضوع موردنظر باشد. در نهایت، منظور از تهدیدها، چالش‌های حاصل از روند نامطلوب یا هر شرایط خارجی است که به‌صورتی نامساعد بر موقعیت موضوع تأثیر می‌گذارد (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵).

مختصات جغرافیایی در ۶۹۰۳۸۰ طول شرقی و ۳۲۸۰۷۲۰ عرض شمالی قرار دارد. بند فیض‌آباد دارای دو حوضچه آرامش در سمت راست و چپ بوده که کاربرد این حوضچه‌ها جلوگیری از فرسایش بستر رود است و شدت ریزش آب را - گرفته و از فرسایش بند جلوگیری کرده است. از این بند جهت ذخیره آب و استفاده آن در امور کشاورزی و کشت محصولات هم‌چون گندم، جو، برنج و ذرت استفاده می‌شود. این بند در دوره‌های مختلف مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است و در سال ۱۳۷۹ شرکت آب منطقه‌ای استان فارس، ارتفاع بند را ۱/۸۰ متر از بند قدیمی بالاتر آورده است. بند فیض‌آباد مالکیت دولتی داشته و قدمت آن به دوره اسلامی سلجوقی برمی‌گردد و در تاریخ ۱۳۸۱/۱۰/۱۰ به شماره ۶۷۷۸ در فهرست آثار ملی ثبت گردیده است. روستاهای حوضه آبخور بند فیض‌آباد شامل ۱۴ روستا به نام‌های فیض‌آباد، مقرب ۱، مقرب ۲، مهمان‌آباد، مهربان، فشنگان، زین‌آباد، نصرت، کمجان، رحمت‌آباد، کورکی، فتوح‌آباد و خیرآباد و آبشور می‌باشند که ۹ روستای اول از سمت چپ رودخانه مشروب شده و ۵ روستای بعدی از سمت راست رودخانه مشروب می‌گردند.

معرفی تحلیل SWOT

تحلیل SWOT برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ توسط دو فارغ‌التحصیل مدرسه بازرگانی هاروارد به نام‌های جورج آلبرت اسمیت و رولند کریستنسن مطرح شد. در آن زمان این تحلیل ضمن کسب موفقیت‌های روزافزون به‌عنوان کسب ابزار مفید مدیریتی شناخته شد. اما شاید بیشترین موفقیت مشهود این تحلیل زمانی به دست آمد که جک ولش از جنرال الکتریک در سال ۱۹۸۰ از آن برای بررسی استراتژی‌های جنرال الکتریک و افزایش

یک تا پنج داده شد که درجه هر عامل مشخص گردید. در نهایت، برای مقایسه همه عوامل می‌بایست امتیاز وزنی هر عامل را به دست آورد. در نتیجه، برای محاسبه امتیاز وزنی هر کدام از عوامل، وزن نسبی هر عامل در درجه آن ضرب گردید.

با توجه به یافته‌های به دست آمده، مشخص شد که عوامل درونی نسبت به عوامل بیرونی از امتیاز وزنی بیش‌تری برخوردار بودند. به طوری که نقاط قوت با امتیاز وزنی $3/992$ بیش‌ترین و فرصت‌ها با امتیاز وزنی $3/607$ کم‌ترین امتیاز وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. در بین نقاط قوت نیز، «مشارکت دادن بهره‌برداران در فرآیند طراحی و اجرای پروژه» و «ارائه اطلاعات کامل و جامع به بهره‌برداران در مورد طرح» به ترتیب با امتیازهای وزنی $0/293$ و $0/281$ ، رتبه‌های اول و دوم را کسب کردند که این دونقطه قوت جزء ابعاد اجتماعی و فنی هستند. همچنین، «توجه به مسائل پژوهشی در طراحی و اجرای پروژه» و «سوق دادن نظرات کارشناسان به خواسته‌های بهره‌برداران» به ترتیب با امتیازهای وزنی $0/081$ و $0/071$ ، کم‌ترین مقدار را به خود اختصاص دادند (جدول ۱).

درواقع نقطه کلیدی این مدل، تجزیه و تحلیل دامنه‌ای از همه جنبه‌های موقعیتی سیستم و در نتیجه فراهم‌کننده چارچوب مفیدی برای انتخاب راهبرد است (مبارکی، ۱۳۸۶).

یافته‌ها

کمی‌سازی ماتریس SWOT

برای کمی‌سازی یافته‌های کیفی، ابتدا نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها به صورت موضوعی دسته‌بندی گردیدند. اساس دسته‌بندی نیز به این صورت بود که گویه‌هایی که از لحاظ مفهومی به یکدیگر مرتبط و شبیه هم بودند، در یک دسته قرار داده و نام‌گذاری شدند. بر این اساس تمام عوامل داخلی و خارجی در چهار دسته اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فنی قرار گرفتند. سپس، از متصدیان پروژه مربوطه درخواست گردید به هر یک از عوامل امتیازی بین ۰ تا ۲۰ اختصاص دهند. پس از جمع‌آوری امتیازهای اختصاص داده‌شده توسط متصدیان، میانگین آن محاسبه گردید (ستون وزن). برای محاسبه وزن نسبی هر کدام از عوامل داخلی و خارجی، وزن هر عامل را بر وزن مجموع تقسیم می‌کنیم. سپس، می‌بایست هر عامل را نسبت به سایر عوامل درجه‌بندی نمود. لذا، با توجه به اهمیت و موقعیت هر عامل در پروژه، امتیازی از

جدول ۱- نقاط قوت مرحله اول مطالعات اجتماعی

امتیاز وزنی	درجه	وزن نسبی	وزن	نقاط قوت	ابعاد	
۰/۲۹۳	۵	۰/۰۵۸	۱۷/۳۳	مشارکت دادن بهره‌برداران در فرآیند طراحی و اجرای پروژه نظیر: انتخاب مسیر کانال‌ها و غیره	اجتماعی	
۰/۰۷۸	۲	۰/۰۳۹	۱۱/۶۶	سوق دادن نظرات و خواسته‌های کارشناسان به خواسته‌های بهره‌برداران		
۰/۲۵۹	۵	۰/۰۵۱	۱۵/۳۳	برگزاری جلسات متعدد با ذینفعان در منطقه تحت پوشش		
۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	۱۶	ملاقات با بهره‌برداران در مزارع (ملاقات چهره به چهره)		
۰/۱۲۵	۳	۰/۰۴۱	۱۲/۳۳	ادغام تیم‌های فنی و مشارکتی و حضور آن‌ها در جلسات و بازدیدها		
۰/۱۴۸	۴	۰/۰۳۷	۱۱	برگزاری جلسات هفتگی و ماهیانه در منطقه در زمان مطالعات پروژه		
۰/۲۰۲	۴	۰/۰۵۰	۱۵	مشارکت بهره‌برداران در حل و فصل مسائل اجتماعی		
۰/۲۱۹	۵	۰/۰۴۳	۱۳	تعیین هسته‌های تشکل در روستاهای تحت پوشش شبکه		
۰/۱۹۷	۵	۰/۰۳۹	۱۱/۶۶	توجه هسته‌های تشکل نسبت به اهمیت تشکیل تشکل‌های آب‌بران	فرهنگی	
۰/۲۳۱	۵	۰/۰۴۶	۱۳/۶۶	بهره‌گیری از افراد بومی تحصیل کرده در رشته‌های مرتبط در کارگروه مطالعات و اجرا		
۰/۱۲۸	۳	۰/۰۴۲	۱۲/۶۶	بهره‌گیری از اساتید دانشگاهی در برهه‌ای از پروژه		
۰/۰۸۱	۲	۰/۰۴۰	۱۲	اهمیت و توجه به مسائل پژوهشی در طراحی و اجرای پروژه		
۰/۱۵۵	۳	۰/۰۵۱	۱۵/۳۳	فرصت دادن و اعتماد به کارشناسان جوان و تحصیل کرده در اجرای پروژه		
۰/۱۷۵	۴	۰/۰۴۳	۱۳	بهره‌گیری از روش‌های علمی و مستندسازی در فرآیند اجرای پروژه		
۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	۱۶	بهره‌گیری از کارشناسان باتجربه در کنار نیروهای جوان و تحصیل کرده		
۰/۲۸۱	۵	۰/۰۵۶	۱۶/۶۶	ارائه اطلاعات کامل و جامع به بهره‌برداران در مورد طرح و توجه آن‌ها نسبت به اجرای پروژه		
۰/۲۳۶	۵	۰/۰۴۷	۱۴	جلب اعتماد بهره‌برداران نسبت به مسائل فنی در بسیاری از روستاها	فنی	
۰/۱۴۵	۳	۰/۰۴۸	۱۴/۳۳	ارائه الگوی کشت مناسب در دوران خشکسالی و ترسالی		
۰/۲۵۹	۵	۰/۰۵۱	۱۵/۳۳	عدم پرداخت وجه به بهره‌برداران جهت تملک اراضی		
۰/۲۴۸	۵	۰/۰۴۹	۱۴/۶۶	کاهش تعداد سازه‌ها در مسیر کانال‌ها و در نتیجه کاهش هزینه پروژه		
۰/۱۹۸	۴	۰/۰۴۹	۱۴/۶۶	ساده‌سازی طراحی و ساختمان سازه‌ها در راستای کاهش هزینه پروژه		
۳/۹۹۲	-	۱	۲۹۳/۵			
						مجموع

شد، لذا، مشخص نبودن نوع تشکل آب‌بران یکی از نقاط ضعف اساسی در مطالعات اجتماعی به حساب می‌آید. همچنین، عدم توزیع بروشورهای ترویجی که خود نوعی فعالیت تبلیغاتی است، در منطقه انجام نگردیده که خود از ضعف‌های این مرحله از مطالعات بوده است. همچنین، نقاط ضعف «عدم وجود ارتباط بین مشاورین فعال در منطقه» و «آغاز عملیات اجرایی به‌طور پراکنده در منطقه» به ترتیب با امتیازهای وزنی

بررسی نقاط ضعف مطالعات اجتماعی پروژه موردنظر نشان می‌دهد که مهم‌ترین نقطه‌ضعف‌های مطالعات اجتماعی به ترتیب «مشخص نبودن قالب تشکل‌های آب‌بران» و «عدم تهیه و توزیع کافی بروشورهای ترویجی مرتبط با طرح» با امتیازهای وزنی ۰/۲۴۴ و ۰/۲۲۹ بوده است که جزء ابعاد فنی و فرهنگی می‌باشند. با توجه به اینکه مدیریت شبکه آبیاری در قالب تشکل‌های آب‌بران به بهره‌برداران واگذار خواهد

۰/۰۸۶ و ۰/۰۸۰، کم‌ترین مقدار را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲- نقاط ضعف مرحله اول مطالعات اجتماعی

ابعاد	نقاط ضعف	وزن	وزن نسبی	درجه	امتیاز وزنی
اجتماعی	اجرائی شدن قسمتی از شبکه قبل از جلب مشارکت بهره‌برداران و پایان مطالعات اجتماعی	۱۶	۰/۰۴۶	۴	۰/۱۸۷
	عدم عینی‌سازی مزایای کانال‌های مدرن و درک سودمندی آن‌ها	۱۴/۳۳	۰/۰۴۲	۵	۰/۲۱۰
	عدم آگاه‌سازی کشاورزان از وظایف تشکیل‌های آب‌بران	۱۳/۶۶	۰/۰۴۰	۴	۰/۱۶۰
	افزایش توقع بهره‌برداران در اثر پر کردن برخی از کانال‌های سنتی آن‌ها	۱۵/۶۶	۰/۰۴۵	۳	۰/۱۳۷
	دور شدن از هدف اصلی پروژه (انتقال مدیریت آبیاری) توسط مشاور و کارفرما با شروع مرحله اجرای شبکه	۱۴/۶۶	۰/۰۴۳	۵	۰/۲۱۵
فرهنگی	عدم توافق با بهره‌برداران بر سر مقاطع کانال‌ها در برخی روستاها	۱۳	۰/۰۳۸	۳	۰/۱۱۴
	قطع همکاری با اساتید مجرب و عدم بهره‌گیری از تجربیات آن‌ها در ادامه پروژه	۱۳	۰/۰۳۸	۳	۰/۱۱۴
	عدم تهیه و توزیع کافی بروشورهای ترویجی مرتبط با طرح	۱۵/۶۶	۰/۰۴۵	۵	۰/۲۲۹
	عدم انجام فعالیت‌های تبلیغاتی در منطقه تحت پوشش طرح	۱۴/۶۶	۰/۰۴۳	۴	۰/۱۷۲
	موضع‌گیری کارفرما در مقابل مشاور و کاهش تعامل بین این دو	۱۳	۰/۰۳۸	۳	۰/۱۱۴
فنی	عدم وجود ارتباط بین مشاورین فعال در منطقه	۱۴/۶۶	۰/۰۴۳	۲	۰/۰۸۶
	عدم وجود نقشه‌های حدنگاری و توپوگرافی با مقیاس مناسب با توجه به شیب کم منطقه	۱۶	۰/۰۴۶	۴	۰/۱۸۷
	تعطیلی فعالیت‌های اجرایی در منطقه توسط کارفرما و پیمانکار در برهه‌ای از زمان	۱۷	۰/۰۴۹	۴	۰/۱۹۹
	تغییر پیمانکار در زمان‌های مختلف و تعطیلی فعالیت‌های اجرایی در منطقه	۱۵/۳۳	۰/۰۴۵	۴	۰/۱۸۰
	عدم وجود آرایش مدرن شبکه‌ها در بسیاری از روستاها و مزارع	۱۳/۶۶	۰/۰۴۰	۳	۰/۱۲۰
	آغاز عملیات اجرایی به‌طور پراکنده در منطقه به‌جای شروع از بالادست و یا واحدهای عمرانی	۱۳/۶۶	۰/۰۴۰	۲	۰/۰۸۰
	مشخص نبودن قالب تشکیل‌های آب‌بران	۱۶/۶۶	۰/۰۴۸	۵	۰/۲۴۴
	ساخت نامناسب برخی کانال‌ها و عدم رضایت بهره‌برداران از آن	۱۵	۰/۰۴۴	۴	۰/۱۷۶
	عدم آگاه‌سازی و توجیه کشاورزان از چگونگی تشکیل پرونده‌های بانکی در ابتدای کار	۱۴	۰/۰۴۱	۴	۰/۱۶۴
	به طول انجامیدن اجرای پروژه و احتمال افزایش سود دوران مشارکت و در نتیجه افزایش بدهکاری کشاورزان	۱۵/۳۳	۰/۰۴۵	۴	۰/۱۸۰
اقتصادی	فاصله بسیار زیاد بین تشکیل پرونده‌های بانکی و اتمام اجرای کانال‌ها و در نتیجه افزایش بدهکاری کشاورزان	۱۴/۳۳	۰/۰۴۲	۳	۰/۱۲۶
	کاهش روند فعالیت‌های اجرایی در منطقه به دلیل کمبود اعتبارات	۱۸	۰/۰۵۲	۴	۰/۲۱۱
	عدم آگاهی کشاورزان از هزینه‌های احداث شبکه	۱۳/۳۳	۰/۰۳۹	۴	۰/۱۵۶
	مجموع	۳۴۰/۶۷	۱	-	۳/۷۷۱

فرزندان» و «بهره‌گیری از تجربیات سایر مشاورین فعال در منطقه جهت تسریع در روند اجرای پروژه» با امتیازهای وزنی ۰/۵۷۱ و ۰/۵۴۹، بیش‌ترین وزن را

مطابق یافته‌های به دست آمده در قسمت فرصت‌های مطالعات اجتماعی، به ترتیب دو فرصت «انجام فعالیت‌های ترویجی در مدارس جهت ارتقا آگاهی

فعالیت‌های اجرایی خواهد شد. همچنین، سه فرصت «بهره‌گیری از کارشناسان شرکت بهره‌برداری»، «استفاده از روش‌های جایگزین جهت انتقال آب نظیر کانال‌های پیش‌ساخته، با توجه به فقدان منابع قرضه کافی در منطقه» و «بهره‌گیری از فرصت‌های به دست آمده نظیر جشن‌ها و اعیاد برای جلب مشارکت بهره‌برداران» با امتیازهای وزنی ۰/۱۷۹، ۰/۱۷۹ و ۰/۰۹۴، کم‌ترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۳).

کسب نموده‌اند که این دو فرصت، متعلق به ابعاد فرهنگی و اجتماعی بودند. به عبارتی، فرهنگ‌سازی جهت بهره‌برداری بهینه از منابع آبی می‌بایست از مدارس و سنین پایین آغاز شود که یکی از فرصت‌های موجود در مطالعات اجتماعی پروژه موردنظر بوده است. از دیگر فرصت‌هایی که می‌توان در مرحله دوم مطالعات استفاده نمود، بهره‌گیری از تجربیات سایر مشاورین فعال در منطقه است که این کار باعث پیشبرد

جدول ۳- فرصت‌های مرحله اول مطالعات اجتماعی

ابعاد	فرصت‌ها	وزن	وزن نسبی	درجه	امتیاز وزنی
اجتماعی	بهره‌گیری از تجربیات سایر مشاورین فعال در منطقه جهت تسریع در روند اجرای پروژه	۱۶/۳۳	۰/۱۰۹	۵	۰/۵۴۹
	آگاهی و اطلاعات مناسب بهره‌برداران در زمینه مسائل فنی برگزاری بازدید از شبکه‌های آبرسانی مدرنی که در سایر مناطق به بهره‌برداری رسیده است	۱۴/۶۶	۰/۰۹۸	۴	۰/۳۹۴
	برگزاری بازدید از تشکلهای آب‌بران موفق در سایر مناطق	۱۶	۰/۱۰۷	۵	۰/۵۳۸
	انجام فعالیت‌های ترویجی در مدارس جهت ارتقا آگاهی فرزندان که منجر به ارتقا آگاهی والدین می‌شود	۱۵	۰/۱۰۰	۵	۰/۵۰۴
فرهنگی	برگزاری مسابقات فرهنگی، ورزشی و غیره به صورت گروهی جهت مشارکت بهره‌برداران در پروژه	۱۷	۰/۱۱۴	۵	۰/۵۷۱
	بهره‌گیری از فرصت‌های به دست آمده نظیر جشن‌ها و اعیاد برای جلب مشارکت بهره‌برداران	۱۳/۶۶	۰/۰۹۱	۲	۰/۱۸۳
	تهیه و پخش فیلم‌های آموزشی از مناطقی که کانال‌های مدرن بهره‌برداری شده است	۱۴	۰/۰۹۴	۱	۰/۰۹۴
فنی	تجهیز کانال‌های مدرن بهره‌برداری	۱۵/۳۳	۰/۱۰۳	۴	۰/۴۱۲
	بهره‌گیری از کارشناسان شرکت بهره‌برداری	۱۳/۳۳	۰/۰۸۹	۲	۰/۱۷۹
اقتصادی	استفاده از روش‌های جایگزین جهت انتقال آب نظیر کانال‌های پیش‌ساخته، با توجه به فقدان منابع قرضه کافی در منطقه	۱۳/۳۳	۰/۰۸۹	۲	۰/۱۷۹
	مجموع	۱۴۸/۶۷	۱	-	۳/۶۰۷

کشاورزان به اجرای پروژه به دلیل عملی نشدن وعده‌های قبلی» و «برداشت غیرمجاز آب در طول کانال‌ها توسط کشاورزان» با امتیازهای وزنی ۰/۲۹۱، ۰/۲۸۶ و ۰/۲۸۶ بوده است. این سه تهدید به ترتیب جز ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بودند. با توجه

با توجه به دسته‌بندی تهدیدهای مطالعات اجتماعی و امتیازدهی آن‌ها، مشخص شد که مهم‌ترین تهدیدهای مرحله اول مطالعات اجتماعی شامل «افزایش سهم مشارکت مالی بهره‌برداران از هشتصد هزار تومان به یک‌میلیون و هشتصد هزار تومان»، «بدبین بودن

گرفتن مطالعات اجتماعی در مراحل بعدی خواهد شد. همچنین، سه تهدید «زیاد بودن تعداد بهره‌برداران برخی مزارع»، «بالا بودن سطح اراضی روستاهای بالادست نسبت به رودخانه و مشکل آبرسانی به‌صورت ثقلی به آنجا» و «عدم همکاری مناسب و کافی دهیار و شوراهای برخی روستاها» به ترتیب با امتیازهای وزنی ۰/۰۴۶، ۰/۰۸۴ و ۰/۰۸۴، کم‌ترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۴).

به اینکه سهم مشارکت مالی بهره‌برداران افزایش چشمگیری داشته و وعده‌هایی که از سوی سازمان‌ها عملی نشده است، تهدیدهایی است که ممکن است باعث کاهش مشارکت بهره‌برداران و اثر سوء بر مطالعات اجتماعی داشته باشد. برداشت‌های غیرمجاز آب از کانال‌ها نیز از تهدیدهای مهمی است که در صورت ادامه باعث ایجاد تضادهای اجتماعی در بین روستاها و بهره‌برداران و در نتیجه تحت تأثیر قرار

جدول ۴- تهدیدهای مرحله اول مطالعات اجتماعی

امتیاز وزنی	درجه	وزن نسبی	وزن	تهدیدها	ابعاد
۰/۱۸۵	۴	۰/۰۴۶	۱۴/۳۳	وجود تعارض بین مالک و کشاورزان در برخی مزارع و ایجاد تداخل در روند اجرای طرح	اجتماعی
۰/۰۹۵	۲	۰/۰۴۷	۱۴/۶۶	عبور مسیر راه‌آهن از محدوده طرح و پرداخت هزینه بابت تملک اراضی و متوقع شدن کشاورزان	
۰/۲۸۶	۵	۰/۰۵۷	۱۷/۶۶	بدبین بودن کشاورزان به اجرای پروژه به دلیل عملی نشدن وعده‌های قبلی	
۰/۱۴۵	۳	۰/۰۴۸	۱۵	عدم حضور برخی بهره‌برداران و نمایندگان آن‌ها در روستاها (مهاجرت به شهرهای اطراف)	
۰/۲۴۸	۵	۰/۰۴۹	۱۵/۳۳	وجود تعارض و اختلافات اجتماعی بین روستاهای مجاور	
۰/۰۴۶	۱	۰/۰۴۶	۱۴/۳۳	زیاد بودن تعداد بهره‌برداران برخی مزارع که هم‌نوا نمودن همه آن‌ها ادامه کار را دشوار می‌کند	
۰/۱۹۸	۴	۰/۰۴۹	۱۵/۳۳	تبدیل مبحث «آب» از مباحث فنی به مباحث سیاسی و اجتماعی در منطقه کربال	فرهنگی
۰/۰۸۴	۲	۰/۰۴۲	۱۳	عدم همکاری مناسب و کافی دهیار و شوراهای برخی روستاها	
۰/۲۰۷	۴	۰/۰۵۱	۱۶	هماهنگ نبودن ارگان‌های مرتبط با بخش کشاورزی نظیر جهاد کشاورزی و سازمان آب منطقه‌ای	
۰/۲۸۶	۵	۰/۰۵۷	۱۷/۶۶	برداشت غیرمجاز آب در طول کانال‌ها توسط کشاورزان	
۰/۲۶۹	۵	۰/۰۵۳	۱۶/۶۶	عدم استقبال شرکت بهره‌برداری و مدیران سازمان آب منطقه‌ای از واگذاری اختیارات خود به کشاورزان	
۰/۲۰۷	۴	۰/۰۵۱	۱۶	اقدامات نامطلوب ساخت کانال در زمان‌های گذشته و سلب اعتماد بهره‌برداران	
۰/۱۶۱	۳	۰/۰۵۳	۱۶/۶۶	وجود اراضی خرد و کوچک در روستاهای ابتدای مسیر کانال	فنی
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۳/۶۶	وقوع خشکسالی‌های چند سال اخیر در منطقه	
۰/۰۸۴	۲	۰/۰۴۲	۱۳	بالا بودن سطح اراضی روستاهای بالادست نسبت به رودخانه و مشکل آبرسانی به‌صورت ثقلی به آنجا	

ادامه جدول ۴- تهدیدهای مرحله اول مطالعات اجتماعی

امتیاز وزنی	درجه	وزن نسبی	وزن	تهدیدها	ابعاد
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	۱۲/۶۶	تشکیل پرونده‌های بانکی روستاهایی که کار اجرایی در آنجا صورت گرفته نشده و بالعکس عدم تشکیل پرونده‌های بانکی روستاهایی که کار اجرایی در آنجا در حال انجام است	
۰/۲۸۰	۵	۰/۰۵۶	۱۷/۳۳	عدم تناسب بودجه پروژه با شرح خدمات تعیین شده	
۰/۰۹۰	۲	۰/۰۴۵	۱۴	بدهکاری‌های قبلی مردم در بانک کشاورزی و ترس از بدهکار شدن	اقتصادی
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	۱۷/۳۳	بیش‌تر در نتیجه تشکیل پرونده‌های بانکی	
۰/۲۹۱	۵	۰/۰۵۸	۱۸	نرخ بالای سود دوران مشارکت (۱۴/۵ درصد)	
				افزایش سهم مشارکت مالی بهره‌برداران از هشتصد هزار تومان به یک میلیون و هشتصد هزار تومان	
۳/۶۵۱	-	۱	۳۰۸/۶۷		مجموع

تدوین استراتژی به منظور انجام مرحله دوم

مطالعات

پس از تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی، به منظور بهره‌گیری از نقاط قوت و حداکثر بهره‌برداری از فرصت‌ها و حذف و یا کاهش اثر تهدیدها و ضعف‌ها، به تدوین استراتژی‌هایی پرداخته شد. نحوه استخراج استراتژی‌ها به این صورت انجام گردید که با ترکیب نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، نقاط قوت و تهدیدها و در نهایت، ترکیب نقاط ضعف و فرصت‌ها چهار نوع استراتژی به دست آمد. به بیان دیگر، با بهره‌گیری از نقاط قوت و فرصت‌ها یک دسته استراتژی، با بهره‌گیری از نقاط ضعف و تهدیدها دسته دوم، با تلفیق نقاط قوت و ضعف دسته دیگری از استراتژی‌ها و گروه دیگری از استراتژی‌ها با بهره‌گیری از نقاط ضعف و فرصت‌ها تدوین گردید. استراتژی‌های ارائه شده در قالب چهار نوع استراتژی رقابتی - تهاجمی، تنوع‌بخشی، بازنگری و تدافعی تدوین گردید. در استراتژی‌های رقابتی - تهاجمی، تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است. در واقع استراتژی‌هایی

هستند که بر اساس بررسی راه‌هایی که یک مجموعه می‌تواند برای بهره‌گیری از نقاط قوت خود و به منظور سود بردن از فرصت‌ها بیماید، طراحی و ساخته می‌شوند (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵). به عبارتی، چگونه می‌توان با بهره‌گیری از نقاط قوت حداکثر بهره‌برداری را از فرصت‌ها انجام داد. شش استراتژی رقابتی - تهاجمی تدوین گردید که شامل گزینه یابی تشکل آب‌بران و سازمان نظارت‌کننده بر آن، آموزش نحوه بهره‌برداری و نگهداری از شبکه آبیاری، انجام فعالیت‌های ترویجی در مدارس روستایی، بهره‌گیری از فرصت‌های به دست آمده نظیر جشن‌ها، آماده‌سازی برای تشکیل تشکل آب‌بران و مشارکت دادن نمایندگان در بخش نظارت، بوده است.

منظور از استراتژی‌های تنوع‌بخشی، این است که چگونه با استفاده از نقاط قوت می‌توان اثر تهدیدات را حذف کرد یا کاهش داد. توانمندسازی هسته‌های تشکل آب‌بران، استراتژی است که برای این مورد تدوین گردیده است.

در استراتژی‌های بازنگری، ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های

بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف مجموعه می‌باشد. راهبرد زمینه‌یابی برای واگذاری مدیریت آبیاری به تعاونی‌های تولید روستایی، برای این نوع از استراتژی‌ها در نظر گرفته شد. در استراتژی‌های تدافعی به دنبال این هستیم که چگونه باید با کاهش دادن نقاط ضعف تأثیر تهدیدات را کاهش داد یا تأثیرشان را حذف نمود. برای این نوع از استراتژی‌ها، سه راهبرد تعیین حدود مسئولیت‌ها و وظایف تشکلهای آبربر، عینی سازی مزایای کانال‌های مدرن و آگاه‌سازی بهره‌برداران از هزینه‌های اجرای طرح تدوین گردید (جدول ۵).

جدول ۵- استراتژی‌های مرحله دوم مطالعات

نوع استراتژی	راهبرد
	SO ₁ : گزینه یابی تشکلهای آبربر و سازمان نظارت‌کننده بر آن با مشارکت بهره‌برداران
	SO ₂ : آموزش نحوه بهره‌برداری و نگهداری از شبکه آبیاری
	SO ₃ : انجام فعالیت‌های ترویجی در مدارس روستایی جهت آگاهی فرزندان و در نتیجه افزایش اطلاعات و آگاهی والدین
رقابتی - تهاجمی SO	SO ₄ : بهره‌گیری از فرصت‌های به دست آمده نظیر جشن‌ها و اعیاد برای جلب مشارکت‌های فکری، مالی و غیره بهره‌برداران
	SO ₅ : آماده‌سازی برای تشکیل تشکلهای آبربر
	SO ₆ : مشارکت دادن نمایندگان در بخش نظارت فعالیت‌های اجرایی
تنوع‌بخشی ST	ST ₁ : توانمندسازی هسته‌های تشکلهای آبربر
بازنگری WO	WO ₁ : زمینه‌یابی برای واگذاری مدیریت آبیاری به تعاونی‌های تولید روستایی
	WT ₁ : تعیین حدود مسئولیت‌ها و وظایف تشکلهای آبربر
تدافعی WT	WT ₂ : عینی سازی مزایای کانال‌های مدرن
	WT ₃ : آگاه‌سازی بهره‌برداران از هزینه‌های اجرای طرح

اقدامات اجرایی برای هر استراتژی

پیشنهادی و انتقال آن به مسئولین مربوطه»، پایان می‌پذیرد. برای استراتژی «آموزش نحوه بهره‌برداری و نگهداری از شبکه آبیاری»، چهار اقدام اجرایی می‌بایست انجام شود که شامل برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی ویژه نمایندگان و عموم کشاورزان، تهیه و توزیع فیلم‌های آموزشی و بروشورهای ترویجی می‌باشد. در هر یک از استراتژی‌های «انجام فعالیت‌های ترویجی در مدارس روستایی»، «بهره‌گیری از فرصت‌های به دست آمده نظیر جشن‌ها و اعیاد» و «مشارکت دادن نمایندگان در بخش نظارت فعالیت‌های اجرایی» می‌بایست سه اقدام اجرایی صورت گیرد. همچنین، برای

برای عملیاتی کردن هر استراتژی نیاز به اقدامات اجرایی جزئی‌تری است که از مجموعه چندین اقدامات اجرایی، هر استراتژی پیاده‌سازی می‌شود که این اقدامات اجرایی در قالب پیشنهادهایی ارائه شده است. برای استراتژی «گزینه یابی تشکلهای آبربر و سازمان نظارت‌کننده بر آن»، پنج اقدام اجرایی در نظر گرفته شد که با «تهیه پرسشنامه گزینه یابی و توزیع آن در بین بهره‌برداران»، آغاز و با «برگزاری جلسات گروه‌های متمرکز با حضور نمایندگان بهره‌برداران جهت دریافت نظرات بهره‌برداران در رابطه با گزینه‌های

پایه‌سازی استراتژی «آماده‌سازی برای تشکیل
تشکل آب‌بران» نیز اقداماتی نظیر شناسایی
تشکل‌های موفق، دعوت از هیئت‌مدیره تشکل‌های
آب‌بران فعال، برگزاری مسابقات مختلف گروهی
در زمینه تشکل‌ها و غیره در نظر گرفته شد
(جدول ۶).

جدول ۶- اقدامات اجرایی استراتژی‌های رقابتی - تهجمی

استراتژی	اقدامات اجرایی
SO ₁	<ol style="list-style-type: none"> تهیه پرسشنامه گزینه یابی و توزیع آن در بین بهره‌برداران بررسی مرزهای آبخاکی و اجتماعی منطقه مصاحبه عمیق نیمه ساختارمند با بهره‌برداران معرفی گزینه‌های پیشنهادی به بهره‌برداران برگزاری جلسات گروه‌های متمرکز با حضور نمایندگان بهره‌برداران جهت دریافت نظرات بهره‌برداران در رابطه با گزینه‌های پیشنهادی و انتقال آن به مسئولین مربوطه
SO ₂	<ol style="list-style-type: none"> برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی ویژه نمایندگان بهره‌برداران برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی در زمینه بهره‌برداری و نگهداری از شبکه با حضور عموم کشاورزان تهیه و توزیع فیلم‌های آموزشی از مناطقی که کانال‌های مدرن به بهره‌برداری رسیده است تهیه و نمایش بروشورهای مرتبط با بهره‌برداری و نگهداری از شبکه آبیاری
SO ₃	<ol style="list-style-type: none"> ادغام تیم‌های فنی و مشارکتی و انجام فعالیت‌های آموزشی، ترویجی و تبلیغاتی در مدارس برگزاری جلسات توانمندسازی با معلمان مدارس جهت توجیه ایشان در مورد مسائل مربوط به پروژه تهیه بروشورهای مرتبط با پروژه نظیر بحران‌های آبی، مزایای کانال‌های بتنی و غیره و توزیع آن‌ها در مدارس روستایی
SO ₄	<ol style="list-style-type: none"> برگزاری جشن‌ها در اعیاد مختلف دعوت از مسئولین مربوطه در جشن‌ها جهت تشویق و ایجاد انگیزه در بهره‌برداران جهت مشارکت تقدیر و تشکر از نمایندگان بهره‌برداران در جشن‌ها و اعیاد
SO ₅	<ol style="list-style-type: none"> شناسایی تشکل‌های موفق هماهنگی با اعضای هیئت‌مدیره تشکل‌های آب‌بران فعال در سایر مناطق (ترجیحاً موفق) جهت بازدید دعوت از هیئت‌مدیره تشکل‌های آب‌بران فعال در سایر مناطق (ترجیحاً موفق) به عنوان سخنران مدعو، جهت توجیه بهره‌برداران از وظایف تشکل‌ها (از قبیل توزیع عادلانه آب، نظارت بر شبکه و غیره) برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی در زمینه ضرورت ایجاد تشکل و محاسن تشکل‌ها و غیره برگزاری مسابقات مختلف گروهی در زمینه تشکل‌ها تهیه و توزیع بروشورهای ترویجی در زمینه ضرورت ایجاد تشکل و محاسن تشکل‌ها و غیره
SO ₆	<ol style="list-style-type: none"> توانمندسازی نمایندگان در زمینه نحوه نظارت بر فعالیت‌های اجرایی احداث کانال‌ها برگزاری جلسات هفتگی در منطقه با حضور تیم مطالعات، دستگاه نظارت و نمایندگان بهره‌برداران انتقال نظرات، پیشنهادات و مستندات نمایندگان در مورد فعالیت‌های اجرایی به کارفرما

در استراتژی تنوع‌بخشی «توانمندسازی
هسته‌های تشکل آب‌بران» چهار اقدام اجرایی
می‌بایست انجام شود. به این صورت که ابتدا باید
هسته‌های تشکل به سازمان آب، شرکت بهره‌برداری
و بهره‌برداران معرفی شوند. سپس، می‌بایست
کارگاه‌های توانمندسازی ویژه هسته‌های تشکل‌های
آب‌بران برگزار شود و در نهایت، واگذاری نظارت
بر تقسیم عادلانه آب و مسئولیت برخورد با

برداشت‌های غیرمجاز از رودخانه و کانال‌ها صورت گیرد (جدول ۷).

جدول ۷- اقدامات اجرایی استراتژی‌های تنوع‌بخشی

استراتژی	اقدامات اجرایی
ST ₁	۱. معرفی رسمی هسته‌های تشکل به سازمان آب، شرکت بهره‌برداری و بهره‌برداران
	۲. برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی ویژه هسته‌های تشکل‌های آب‌بران
	۳. واگذاری نظارت بر تقسیم عادلانه آب به هسته‌های تشکل تا زمان تشکیل رسمی تشکل
	۴. واگذاری مسئولیت برخورد با برداشت‌های غیرمجاز از رودخانه و کانال‌ها تا زمان تشکیل رسمی تشکل

سه اقدام اجرایی برای استراتژی بازنگری «زمینه‌یابی برای واگذاری مدیریت آبیاری به تعاونی‌های تولید روستایی» در نظر گرفته شد. این اقدامات شامل بررسی اساسنامه تعاونی‌های تولید روستایی، برگزاری جلسات مشترک با هیئت مدیره تعاونی‌های تولید، مسئولین سازمان تعاون روستایی و سازمان آب و نظرسنجی از بهره‌برداران جهت واگذاری مدیریت آبیاری به تعاونی‌های تولید می‌باشد (جدول ۸).

جدول ۸- اقدامات اجرایی استراتژی‌های بازنگری

استراتژی	اقدامات اجرایی
WO ₁	۱. بررسی اساسنامه تعاونی‌های تولید روستایی جهت واگذاری مدیریت آبیاری
	۲. برگزاری جلسات مشترک با هیئت مدیره تعاونی‌های تولید، مسئولین سازمان تعاون روستایی و سازمان آب
	۳. نظرسنجی از بهره‌برداران جهت واگذاری مدیریت آبیاری به تعاونی‌های تولید

جدول ۹- اقدامات اجرایی استراتژی‌های تدافعی

استراتژی	اقدامات اجرایی
WT ₁	۱. نظرسنجی از بهره‌برداران در مورد حدود مسئولیت‌های واگذاری به تشکل‌ها
	۲. برگزاری جلسات مشترک بین هسته‌های تشکل، مدیران سازمان آب، شرکت بهره‌برداری و مشاور
	۳. تهیه قالب، اساسنامه و دستورالعمل تشکیل تشکل آب‌بران
	۴. واگذاری مسئولیت‌ها با توجه به پتانسیل و توانایی بهره‌برداران
	۵. واگذاری اختیارات به موازات واگذاری مسئولیت‌ها به بهره‌برداران
WT ₂	۱. شناسایی شبکه‌های آبیاری مدرن در سایر مناطق
	۲. بازدید از شبکه‌های مدرنی که به بهره‌برداری رسیده است
	۳. هماهنگی با بهره‌برداران و کارشناسان شبکه‌های آبیاری در سایر مناطق
	۴. ارایه اطلاعات مقدماتی به بهره‌برداران در مورد بازدیدهای مورد نظر
	۵. بررسی بازخورد بهره‌برداران در مورد بازدیدهای به عمل آمده با استفاده از روش گروه‌های متمرکز
	۶. بهره‌برداری قسمتی از شبکه و انداختن آب در کانال‌ها
WT ₃	۱. برگزاری جلسات توجیهی در مورد هزینه‌ها و مراحل اجرای شبکه با حضور بهره‌برداران
	۲. دعوت از پیمانکار و مسئولین سازمان آب جهت ارائه اطلاعات مالی پروژه به بهره‌برداران

جلوه می‌دهند. لذا این پژوهش باهدف تحلیل مطالعات اجتماعی شبکه آبیاری و زهکشی بند فیض‌آباد در استان فارس با استفاده از روش SWOT انجام گردید. یافته‌ها نشان داد که از لحاظ امتیاز وزنی، به ترتیب نقاط قوت، نقاط ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها رتبه‌های اول تا چهارم را کسب کردند. بیشتر بودن امتیازهای وزنی نقاط قوت نسبت به نقاط ضعف نشان‌دهنده این است که مطالعات اجتماعی تأثیر مثبتی بر پروژه مورد نظر داشته است؛ اما با توجه به اینکه امتیازهای وزنی تهدیدها بیشتر از فرصت‌ها بوده است، نمی‌توان به‌طور قطع بیان داشت که هیچ‌گونه تأثیر منفی نداشته است. به بیان دیگر، در بخش عوامل درونی، نقاط قوت نسبت به نقاط ضعف جلوه بیشتری از خود در این پروژه نشان داده است؛ که این یک حسن بزرگ در مطالعات اجتماعی شبکه‌های آبیاری و زهکشی به حساب می‌آید. در طرف مقابل، در بخش عوامل بیرونی، تهدیدهای موجود بیشتر از فرصت‌های پیش‌رو خود را در این پروژه آشکار ساخته است؛ که خود خطر بزرگی برای مرحله دوم مطالعات و ادامه مراحل اجرایی محسوب می‌شود. لذا، برای بهبود تأثیر مطالعات اجتماعی در پروژه‌های آبیاری و زهکشی می‌بایست با استفاده از نقاط قوت و فرصت‌ها، ضعف‌ها را کاهش و تهدیدها را از بین برد. به عبارتی، با تدوین استراتژی‌ها و اقدامات قابل اجرا مسیر را برای ادامه فعالیت‌های اجتماعی و اجرایی هموار ساخت. همچنین، یافته‌های به‌دست آمده نشان داد که ارائه اطلاعات جامع به بهره‌برداران در مورد طرح و توجیه آن‌ها نسبت به اجرای پروژه می‌تواند در تسریع اجرای

برای سه استراتژی تدافعی، در کل ۱۳ اقدام اجرایی در نظر گرفته شد که به طور مجزا، پنج اقدام اجرایی نظیر: برگزاری جلسات مشترک، تهیه قالب تشکل آب‌بران، واگذاری اختیارات به موازات واگذاری مسئولیت‌ها و غیره برای استراتژی «تعیین حدود مسئولیت‌ها و وظایف تشکل‌های آب‌بران»، شش اقدام اجرایی نظیر: بازدید از شبکه‌های مدرن، بهره‌برداری قسمتی از شبکه و انداختن آب در کانال‌ها و غیره برای استراتژی «عینی سازی مزایای کانال‌های مدرن» و دو اقدام اجرایی شامل: برگزاری جلسات توجیهی در مورد هزینه‌ها و مراحل اجرای شبکه با حضور بهره‌برداران و دعوت از پیمانکار و مسئولین جهت ارائه اطلاعات مالی به بهره‌برداران برای استراتژی «آگاه‌سازی بهره‌برداران از هزینه‌های اجرای طرح» تدوین گردید (جدول ۹).

بحث و نتیجه‌گیری

پیشبرد سیاست‌ها، اهداف و راهبردهای کلی دولت در زمینه احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی تحت تأثیر مجموعه‌ای از فعل‌وانفعالات می‌باشد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها جامعه کشاورزان و به‌نوعی بهره‌برداران از شبکه‌های آبیاری است. تحقق اهداف دولت از اجرای این‌گونه طرح‌ها بستگی بسیار زیادی به همکاری و مشارکت کشاورزان دارد که این خود نیازمند مطالعات اجتماعی عمیقی از منطقه و جامعه هدف است. لذا پیش از اجرای طرح‌هایی که یک سوی آن کشاورزان قرار دارند، انجام مطالعات اجتماعی لازم و ضروری است؛ اما متأسفانه بسیاری از متصدیان آن را نادیده و یا کم‌اهمیت

نظرات بهره‌برداران در رابطه با گزینه‌های پیشنهادی و انتقال آن به مسئولین مربوطه؛
 - تهیه و توزیع فیلم‌های آموزشی از مناطقی که کانال‌های مدرن به بهره‌برداری رسیده است؛
 - ادغام تیم‌های فنی و مشارکتی و انجام فعالیت‌های آموزشی، ترویجی و تبلیغاتی در مدارس؛
 - دعوت از هیئت‌مدیره تشکلهای آب‌بران فعال در سایر مناطق (ترجیحاً موفق) به عنوان سخنران مدعو، جهت توجیه بهره‌برداران از وظایف تشکلهای (از قبیل توزیع عادلانه آب، نظارت بر شبکه و غیره)؛
 - دعوت از پیمانکار و مسئولین سازمان آب جهت ارائه اطلاعات مالی پروژه به بهره‌برداران؛
 - برگزاری جلسات مشترک بین هسته‌های تشکل، مدیران سازمان آب، شرکت بهره‌برداری و مشاور.

منابع و مأخذ

۱. ابوعلی، ح.، فانی، غ.، و حسین‌زاده تبریزی، س. ع. (۱۳۸۶). *چالش‌های اجتماعی و اقتصادی طرح‌های آبیاری و زهکشی در مراحل مطالعه، اجرا و بهره‌برداری*. دومین کنفرانس ملی تجربه‌های ساخت تأسیسات آبی و شبکه‌های آبیاری و زهکشی. تهران، ۳-۱ آبان.
۲. افتخاری، ر.، و مهدوی، ع. (۱۳۸۵). *راه‌کارهای توسعه گردشگری روستایی (نمونه موردی: دهستان لواسان کوچک)* با استفاده از مدل SWOT. *مجله مدرس*، شماره ۴۵، صفحات ۲۱-۱.
۳. حکمت‌نیا، ح.، و موسوی، م. (۱۳۸۵). کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید بر برنامه‌ریزی شهری و ناحیه‌ای. یزد: انتشارات علم‌نوین.

پروژه مؤثر باشد که این یافته با نتایج تحقیقات ابوعلی و همکاران (۱۳۸۶) مطابقت دارد. سایر یافته‌ها نشان داد که دیدگاه‌ها و شرایط حاکم بر کارفرما می‌تواند عامل تعیین‌کننده‌ای در جهت موفقیت مطالعات اجتماعی باشد. این یافته با نتایج تحقیق صالحی (۱۳۹۱) مطابقت دارد. طولانی شدن زمان ساخت شبکه‌ها، فرسودگی و تخریب زودهنگام شبکه‌های آبیاری از نقاط ضعفی است که مانع مطالعات اجتماعی می‌شود. این یافته با نتایج تحقیقات محبی (۱۳۸۸) مطابقت دارد. همچنین، مطابق با یافته Vermillion & Sagardoy (1999) ظرفیت‌سازی انسانی و آموزش و ترویج دانش مدیریت به کشاورزان جهت بهره‌وری آب در مزرعه می‌تواند روند واگذاری مدیریت شبکه‌های آبیاری به کشاورزان را تسریع نماید. این یافته نتایج به دست آمده از این پژوهش را مورد تأیید قرار می‌دهد. از دیگر یافته‌هایی که با سایر تحقیقات مشابهت دارد می‌توان به عدم اعتماد کشاورزان به طرح‌های ارائه شده توسط دستگاه‌های اجرایی اشاره کرد که با نتایج تحقیقات غنیان و همکاران (۱۳۹۲) مطابقت دارد؛ که این خود از تهدیدهایی است که می‌تواند در روند اجرای طرح‌های عمرانی مشکل‌ساز شود.

پیشنهادها

با توجه به اینکه در بخش اقدامات اجرایی، مجموعه‌ای از اقدامات اجرایی بیان گردید، در این بخش تنها تعدادی از مهم‌ترین پیشنهادها جهت پیشرفت در مرحله دوم مطالعات اجتماعی، به صورت زیر ارائه می‌گردد:
 - برگزاری جلسات گروه‌های متمرکز با حضور نمایندگان بهره‌برداران جهت دریافت

۴. حیدریان، ا. (۱۳۸۶). *انتقال مدیریت آبیاری؛ مبانی و روش‌شناسی*. کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران، گروه کار مشارکت آب‌بران در مدیریت شبکه‌های آبیاری و زهکشی.
۵. سیاهی، م. ک.، و ناشر، ح. (۱۳۸۱). *برنامه‌ریزی مدیریت، بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی (راهنمای تعیین راهکارها و تهیه دستورالعمل‌ها)*. تهران: کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران.
۶. صالحی، س. (۱۳۹۱). *عوامل تأثیرگذار بر موفقیت مطالعات اجتماعی و مشارکتی شبکه‌های آبیاری و زهکشی*. فصلنامه مهندس مشاور، شماره ۵۸، صفحات ۱۵۱-۱۳۷.
۷. عربی، ع.، حکیم‌الهی، ع.، و زارعی، ح. (۱۳۸۸). *نقش تسهیلگری اجتماعی مشاور در طرح‌های شبکه آبیاری و زهکشی*. اولین همایش رویکردهای نوین مشارکت مردمی در مطالعه، ساخت، بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی. شیراز، ۷ و ۸ بهمن.
۸. غنیان، م.، برادران، م.، علی میرزایی، ع.، سلیمانی هارونی، خ.، و پاشا، س. (۱۳۹۲). *مدیریت مشارکتی منابع آب کشاورزی و مؤلفه‌های مؤثر بر آن: مطالعه استان در خوزستان*. *مجله پژوهش آب در کشاورزی*، صفحات ۱۹۰-۱۸۱.
۹. فانی، غ.، حسین‌زاده تبریزی، س. ع.، و فریان، م. (۱۳۸۸). *چالش‌های مدیریت بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی*. دوازدهمین همایش کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران. تهران، ۵ و ۶ اسفند.
۱۰. کهریزی، ا.، و سندگل، ر. (۱۳۸۱). *رهنمودهای انتقال مدیریت خدمات آبیاری*. کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران.
۱۱. مبارکی، ا. (۱۳۸۶). *برنامه‌ریزی فضایی شهرستان ملکان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان.
۱۲. محبی، م. (۱۳۸۸). *از مقاومت تا همراهی اجتماعی (واکاوی تجربه بسترسازی اجتماعی جهت اعمال ملاحظات و انتظارات جوامع محلی در طراحی مشارکتی شبکه آبیاری و زهکشی دشت دویرج)*. اولین همایش رویکردهای نوین مشارکت مردمی در مطالعه، ساخت، بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی. شیراز، ۷ و ۸ بهمن.
۱۳. مقدمی، ز.، میری‌کرم، ف.، و نجاتیان، ش. (۱۳۸۸). *بررسی مشکلات فرهنگی و اجتماعی شبکه‌های آبیاری و زهکشی در ایران*. اولین همایش رویکردهای نوین مشارکت مردمی در مطالعه، ساخت، بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی. شیراز، ۷ و ۸ بهمن.
۱۴. میرزایی، ا.، مدنی، س. م.، و اسدالهی، م. (۱۳۸۸). *اثرات اقتصادی- اجتماعی تعاونی‌های آب‌بران خراسان شمالی (مطالعه موردی سد بارز و شیروان)*. اولین همایش رویکردهای نوین مشارکت مردمی در مطالعه، ساخت، بهره‌برداری و نگهداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی. شیراز، ۷ و ۸ بهمن.
15. Chang, H., & Huang, W. (2006). Application of a quantification SWOT analytical method. *Mathematical and Computer Modeling*, 43(1-2), 158-169. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0895717705004796>
16. Ip, Y. K., & Koo, L. C. (2004). BSQ strategic formulation framework: A hybrid of balanced scorecard, SWOT analysis and quality function deployment. *Managerial Auditing Journal*, 19(4), 533-543. Retrieved from <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=868698/>
17. Lee, S. F., & Ko, A. (2000). Building balanced scorecard with

19. Tanaka, Y. & Sato, Y. (2005). Farmers managed irrigation districts in Japan: Assessing how fairness may contribute to sustainability. *Agricultural Water Management*, 77(1-3), 196-209. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378377405000843>
20. Vermillion, D. L. & J. A. Sagardoy. (1999). *Transfer of irrigation management Services: Guidelines*. FAO Irrigation and Drainage Paper. Retrieved from <http://www.fao.org/docrep/010/ah859e/ah859e00.htm/>
18. Qiao, G., Zhao, L., & Klein, K. K. (2009). Water user associations in Inner Mongolia: Factors that influence farmers to join. *Agricultural Water Management*, 96(5), 822-830. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378377408002977/>